

Bruselj, 3. oktober 2022
(OR. en)

12997/1/22
REV 1

SOC 533
EMPL 365
ECOFIN 942
EDUC 333

DOPIS O TOČKI POD „I/A“

Pošiljatelj:	Odbor za socialno zaščito
Prejemnik:	Odbor stalnih predstavnikov (1. del)/Svet
Zadeva:	Ključni socialni izzivi: ključna sporočila Odbora za socialno zaščito na podlagi letnega pregleda prikaza uspešnosti socialne zaščite – potrditev

V prilogi vam pošiljamo ključna sporočila Odbora za socialno zaščito na podlagi letnega pregleda prikaza uspešnosti socialne zaščite in razvoja politik na področju socialne zaščite, da bi jih Svet lahko potrdil na seji 17. oktobra 2022.

Celotno poročilo je v dokumentu 12997/22 ADD 1.

Profili posameznih držav članic v okviru prikaza uspešnosti socialne zaščite iz priloge k temu poročilu so v dokumentih 12997/22 ADD 2–4.

Ključna sporočila Odbora za socialno zaščito

Letno poročilo 2022

*Pregled prikaza uspešnosti socialne zaščite in razvoja politik
socialne zaščite*

KLJUČNA SPOROČILA

- Odbor za socialno zaščito je v skladu s svojim mandatom iz člena 160 PDEU za Svet pripravil letni pregled socialnih razmer v EU in razvoja politik v državah članicah,** za kar je uporabil najnovejše razpoložljive podatke in informacije. Na podlagi tega pregleda Odbor za socialno zaščito opozarja na naslednje ugotovitve in skupne prednostne naloge, ki bi morale usmerjati pripravo letnega pregleda trajnostne rasti za leto 2023.
- Leta 2021 se je v države članice EU vrnila rast.** Boljše zdravstvene razmere ter usklajeni ukrepi na ravni EU in nacionalni ravni za ublažitev posledic pandemije COVID-19 so pomagali gospodarstvu EU, da je jeseni 2021 znova doseglo predpandemično raven. Brezposelnost se je z vrhunca zaradi pandemije, ki je konec leta 2020 znašal 7,8 %, sredi leta 2022 zmanjšala na 6,0 %. Leta 2021 so se izboljšali tudi realni dohodki gospodinjstev.
- Leta 2022 je ruska vojna agresija proti Ukrajini ustvarila novo gospodarsko in geopolitično okolje.** Posledične višje cene energije in primarnih proizvodov, motnje v oskrbi in vse večja negotovost ogrožajo okrevanje Evrope po pandemiji ter prispevajo k slabšanju socialnih in gospodarskih razmer. Visoke cene energije, naraščajoča inflacija in višji splošni življenjski stroški bi lahko številna gospodinjstva potisnili v negotov gospodarski položaj, zlasti družine z nižjimi dohodki, ki večji del svojih dohodkov porabijo za energijo in hrano, s čimer bi se preobrnil napredek, ki je bil v zadnjih letih dosežen pri zmanjševanju brezposelnosti, revščine in neenakosti v številnih državah.
- Vojna je povzročila tudi obsežno humanitarno krizo, saj je več kot 12 milijonov Ukrajincev od začetka konflikta pobegnilo iz države.** Pritok beguncev v Evropo številne države EU potiska na rob njihovih zmogljivosti za sprejem in zagotovitev zaščite tistim, ki bežijo pred vojno, ter močno obremenjuje sisteme socialne zaščite in socialnega vključevanja po vsej Evropi.

5. **Pred rusko invazijo na Ukrajino je bilo mogoče opaziti na splošno pozitiven razvoj socialnih razmer, pri čemer je večina kazalnikov, vključenih v pregled uspešnosti socialne zaščite, za leto 2021 v glavnem kazala na pozitivne spremembe v državah članicah, kar je odražalo učinek okrevanja ter prispevek sistemov socialne zaščite in socialnega vključevanja, zlasti:**
- **zmanjšanje tveganja revščine ali socialne izključenosti** v več kot tretjini držav članic, kar odraža zlasti zmanjšanje **resne materialne in socialne prikrajšanosti** v številnih državah, pri stopnji tveganja revščine in deležu prebivalstva, ki živi v gospodinjstvih, ki so (praktično) brez delovno aktivnih članov, pa so **rezultati bolj mešani**;
 - **znatno zmanjšanje globine revščine** splošnega prebivalstva v približno tretjini držav članic, skupaj z **zmanjšanjem trdovratnosti revščine** v polovici držav, kar delno odraža večji učinek socialnih transferjev v tretjini držav članic;
 - **splošno izboljšanje položaja otrok** v številnih državah članicah, kar se odraža v zmanjšanju njihovega tveganja revščine ali socialne izključenosti, stopnje njihove materialne in socialne prikrajšanosti ter vrzeli revščine za otroke (čeprav se je v sedmih državah članicah slednja povečala);
 - **izboljšanje položaja mladih**, pri čemer se je v tretjini držav zmanjšala stopnja NEET¹ in mladih, ki zgodaj opustijo šolanje;
 - **nadaljnje povečevanje stopnje zaposlenosti starejših delavcev** v dveh tretjinah držav članic, kar odraža izboljšave na trgu dela v letu 2021;
 - **upad revščine in izboljšanje relativnega dohodkovnega položaja starejših** (starih 65 let ali več) z znižanjem stopnje tveganja revščine ali socialne izključenosti v skoraj polovici držav.

¹ Mladi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljujejo.

6. **Kljub temu ostaja nekaj področij, ki jih je treba spremljati glede na razvoj v letu 2021, in sicer:**

- povečanje stopnje **dolgotrajne brezposelnosti** v skoraj tretjini držav članic;
- povečanje **deleža prebivalstva, ki živi v gospodinjstvih, ki so (praktično) brez delovno aktivnih članov**, v tretjini držav članic;
- mešana gibanja v zvezi z **dohodkovnimi neenakostmi**, s poslabšanji v tretjini držav članic, a izboljšanji v podobnem številu držav članic.

7. **Evropski steber socialnih pravic skupaj s krovnimi cilji EU na področju zaposlovanja, spretnosti in zmanjševanja revščine in socialne izključenosti, ki so vključeni v akcijski načrt za izvajanje stebra, določa potrebni okvir za ukrepe na ravni EU in držav članic.** Zaveze držav članic, ki so bile junija 2022 predstavljene ministrom in ministricam EU za zaposlovanje in socialne zadeve, skupaj dosegajo ali celo presegajo krovne cilje EU. Ker so cilji medsebojno odvisni in se vzajemno krepijo, bi bilo treba na vseh področjih politike sprejeti usklajene ukrepe politike. Kar zadeva cilj zmanjšanja revščine, je v večini držav članic število oseb s tveganjem revščine ali socialne izključenosti v primerjavi z letom 2019 ostalo nespremenjeno ali pa se je zmanjšalo.

8. **V sedanjem nestabilnem okolju bi morale EU in države članice še naprej uporabljati ciljno usmerjene in učinkovite ukrepe politike za okrepitev socialne vključenosti in socialne zaščite ter zmanjšanje tveganj za ranljiva gospodinjstva in posameznike.** Ukrepi, ki presegajo področje socialne politike, bi morali prispevati tudi k izboljšanju socialnih razmer po vsej Uniji. Pri vseh reformah, tudi tistih v zvezi z zelenim in digitalnim prehodom, je treba upoštevati socialno in zaposlitveno problematiko. Z večjo uporabo ocen njihovega porazdelitvenega učinka se lahko preprečijo škodljivi socialni učinki.

9. **Sisteme socialne zaščite je treba dodatno okrepiti, da bi povečali njihovo odpornost in jim omogočili, da vzdržijo sedanje in prihodnje izzive.** Proces modernizacije, ki poteka v številnih državah članicah, je treba nadaljevati z izvajanjem načel dejavnega vključevanja s poudarkom na ustrezni dohodkovni podpori, podpori socialnemu vključevanju in udeležbi na trgu dela ter zagotavljanjem cenovno dostopnih in kakovostnih storitev. Zagotavljanje kritja delavcev v atipičnih oblikah zaposlitve in samozaposlenih v sistemih socialne zaščite bi moralo ostati prednostna naloga. Za reševanje vprašanja neizkoriščenosti prejemkov so potrebne učinkovite politike z dodatnimi poenostavitvami postopkov in vključevanjem v zagotavljanje prejemkov ter večjo preglednostjo sistemov socialne zaščite, ob pomoči digitalnih tehnologij.
10. **Glede na socialne in gospodarske posledice ruske vojne agresije proti Ukrajini je treba še naprej krepiti obstoječe mreže socialne varnosti ter si še naprej ciljno prizadevati za podporo ranljivejšim.** Ukrepi za ublažitev gospodarskih posledic naraščajočih cen energije, zlasti za gospodinjstva z nizkimi dohodki, prizadevanja za boj proti vse večjemu brezdomstvu in stanovanjski izključenosti, podpora ranljivim družinam in otrokom ter nadaljnja podpora ukrajinskim beguncem pri dostopu do osnovnih storitev in trga dela bi morali ostati prednostni vidiki na ravni EU in nacionalni ravni.

11. **Glede na staranje družbe, spreminjajoče se gospodarstvo in trge dela bi si bilo treba še naprej prizadevati za zagotovitev ustreznosti in vzdržnosti pokojninskih sistemov.**

Ukrepe za prilagoditev upokojitvene starosti ali zahtev glede poklicne poti, prejemkov ali odmernih stopenj, da bi odražali razvoj pričakovane življenjske dobe, bi morali dopolnjevati strategije aktivnega staranja in prožni načini dela, vključno z možnostjo kombiniranja pokojnin in dohodka od dela, ter zagotavljanje pravične obravnave delavcev z dolgimi poklicnimi potmi, ki so zgodaj vstopili na trg dela. Politike bi morale tudi poenostaviti dostop do pokojninskih sistemov za osebe z različnimi oblikami atipične zaposlitve in samozaposlene. Za odpravo trdovratne razlike v pokojninah med spoloma bo potrebna večja in boljša udeležba žensk na trgu dela, kar se da doseči s prizadevanji za odpravo razlik v plačilu med spoloma, podpornimi politikami za osebe, ki skrbijo za druge, vključno z dostopom do visokokakovostne in cenovno dostopne oskrbe, ukrepi za enako razdelitev starševskih odgovornosti za olajšanje ponovnega vstopa na trg delovne sile po prekinitvi poklicne poti ter kreditnimi točkami za oskrbo ali drugimi mehanizmi za nadomestilo oskrbovalcem (večinoma ženskam) za čas, ki ga preživijo zunaj plačanega dela zaradi skrbi za družinske člane.

12. **Pandemija COVID-19 je pokazala, da je treba okrepiti zmogljivost nacionalnih zdravstvenih sistemov, da bi izboljšali zdravstvene rezultate za prebivalstvo in se boljše odzvali na prihodnje krizne dogodke.**

Zato sta še naprej bistvenega pomena tesnejše povezovanje in usklajevanje med zdravstvenim in socialnim sektorjem. Preusmeritev zagotavljanja storitev z bolnišnic na primarno zdravstvo ostaja ključna prednostna naloga, med drugim z naložbami v nove enote primarnega zdravstvenega varstva, večjo uporabo rešitev e-zdravja ter ponovnim osredotočanjem na preprečevanje bolezni in spodbujanje zdravja. Okrepiti bi bilo treba zmogljivost zdravstvenega osebja, tudi z večjimi možnostmi za usposabljanje in podpornimi ukrepi za povečanje privlačnosti zdravstvenih poklicev. Da bi odpravili neenako geografsko porazdelitev zdravstvenega osebja in zagotovili enakost med regijami, je treba uskladiti spodbude na regionalni in podregionalni ravni ter nacionalne okvire za ocenjevanje kakovosti.

13. **Glede na staranje prebivalstva v EU je treba zagotoviti dostop do ustrezne, cenovno dostopne in kakovostne dolgotrajne oskrbe².** Ustreznost socialne zaščite za dolgotrajno oskrbo bi bilo treba izboljšati, da bi bila dolgotrajna oskrba pravočasna, celovita in cenovno dostopna tistim, ki jo potrebujejo. Dolgotrajna oskrba bi morala biti na razpolago v vseh okoljih, tudi z razvojem in/ali izboljšanjem oskrbe na domu in oskrbe v skupnosti ter s posebnim poudarkom na odpravljanju pomanjkanja tovrstne oskrbe na nekaterih območjih. V vseh okoljih dolgotrajne oskrbe bi bilo treba zagotavljati visokokakovostna merila in standarde ter okrepiti zagotavljanje kakovosti, da bi odpravili obstoječe strukturne pomanjkljivosti pri zagotavljanju oskrbe, kar odraža tudi vse večjo raznolikost storitev oskrbe, oskrbovalnih okolij in želja uporabnikov oskrbe. Potrebni so pristopi, osredotočeni na posameznika, in integrirano zagotavljanje storitev, skupaj s preventivnimi ukrepi in podporo za neodvisno življenje v vseh oskrbovalnih okoljih. Obravnavati bi bilo treba potrebe po spretnostih ter pomanjkanje delavcev, tudi z zagotavljanjem poštenih delovnih pogojev. Prizadevanja za okrepitev zagotavljanja visokokakovostne formalne oskrbe bi morali spremljati ukrepi za zagotavljanje podpore neformalnim oskrbovalcem, vključno z usposabljanjem, svetovanjem, psihološko podporo, nadomestno oskrbo, podporo pri usklajevanju poklicnega življenja in obveznosti oskrbe ter finančno podporo.
14. **Na področju oskrbe so širše gledano potrebni tudi ukrepi za izboljšanje razpoložljivosti, kakovosti in cenovne dostopnosti vzgoje in varstva predšolskih otrok,** da bi podprli razvoj dobrobiti, spretnosti in kompetenc otrok, prekinili medgeneracijski prenos revščine in podprli udeležbo staršev na trgu dela.
15. **Prizadevanja za izboljšanje kritja in ustreznosti sistemov socialne zaščite, pokojnin, zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe bi bilo treba dopolniti z razmislekom o tem, kako financirati te sisteme, saj sta ustreznost in vzdržnost tesno povezani.** Čeprav ravnovesje med različnimi viri financiranja ostaja specifično za vsako državo članico, bi bilo koristno nadaljevati razprave o novih in alternativnih virih financiranja. Države članice bi morale še naprej uporabljati obstoječe sklade EU, zlasti ESS+ in mehanizem za okrevanje in odpornost, da bi podprle svoja reformna prizadevanja.

² Brez poseganja v pogajanja o Priporočilu Sveta o dostopu do cenovno dostopne visokokakovostne dolgotrajne oskrbe (COM (2022) 441).

16. **Evropski semester je še naprej učinkovito usklajevalno orodje** za spodbujanje trajnostne in vključujoče gospodarske rasti, konkurenčnosti, zaposlovanja in ustrezne socialne zaščite in socialne vključenosti. Ker so številni reformni ukrepi, ki so jih sprejele države članice, del nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost, je še vedno bistveno, da so Svet EPSCO in njegovi svetovalni organi še naprej tesno vključeni v stalno spremljanje izvajanja teh načrtov.
17. Da bi okrepili socialno Evropo in podprli izvajanje evropskega stebra socialnih pravic na ravni EU in držav članic, bi bilo treba ob ustreznem upoštevanju ustreznih pristojnosti **ohraniti konstruktiven dialog med institucijami EU, državami članicami, socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe.**
18. Evropska komisija naj pri pripravi letnega pregleda trajnostne rasti za leto 2023 upošteva navedene usmeritve politike.